

15-minutilise
bilansiperioodi
rakendamine
Ajakohastatud
kontseptsioonidokument

17.12.2019

1. Sissejuhatus ja õigusraamistik

Komisjoni 23. novembri 2017. aasta määrus (EL) 2017/2195, millega kehtestatakse elektrisüsteemi tasakaalustamise eeskiri (edaspidi: EB GLi määrus), sätestab nõuded Euroopa Liidu sihttasakaalustamisturgudele ja bilansiselgituse reeglitele. **Artikli 53 lõige 1: „Hiljemalt kolm aastat pärast käesoleva määruse jõustumist kohaldavad kõik põhivõrguettevõtjad 15-minuti pikkust bilansiperioodi kõigis planeerimispiirkondades, tagades samal ajal, et kõik turu ajaüksuse piirid langevad kokku bilansiperioodi piiridega.“**

Komisjoni 5. juuni 2019. aasta määruses (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrienergia siseturgu (edaspidi: IME määrus), nõutakse, et 1. jaanuariks 2021 peab bilansiperiood olema kõigis planeerimispiirkondades 15 minutit, välja arvatud juhul, kui reguleerivad asutused on teinud erandi või andnud vabastuse (IME määrus, artikli 8 lõige 4). Kuna EB GL jõustus 18.12.2017, on 15-minutilise bilansiperioodi rakendamise ametlik tähtaeg 18. detsember 2020. Sünkroonala süsteemihaldurid võivad asjakohastelt reguleerivatelt asutustelt ühiselt taotleda erandit nõude kohaldamise suhtes, tehes koostöös Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööametiga vähemalt iga kolme aasta tagant tasuvusanalüüsi, milles käsitletakse bilansiperioodi ühtlustamist sünkroonalaade piires ja vahel. EB GLi artiklis 62 sätestatud erandit võidakse pikendada kuni 31. detsembrini 2024.

Selleks, et lihtsustada kõikide turu ajaüksuste piiride ja bilansiperioodi piiride kokkulangemist, järgivad süsteemihaldurid ja määratud elektriturukorraldajad ühiselt ka IME määruse artikleid 7 ja 8 ning komisjoni 2015. aasta juuli määruse (EL) 2015/1222 (millega kehtestatakse võimsuse jaotamise ja ülekoormuse juhtimise suunised) artikleid 7 ja 8 (edaspidi: CACMi määrus). Nendest kolmest määrusest tulenevate nõuete järgimise peamine eesmärk on anda turuosalistele võimalus kaubelda operatiivtunnile võimalikult lähedasel ajal ning anda neile võimalus vähendada võimalikke eabilansse.

Mõiste „turu ajaüksus“ on määratletud KOMISJONI 14. juuni 2013. aasta MÄÄRUSE (EL) 543/2013 (mis käsitleb elektriturgudel andmete esitamist ja avaldamist (edaspidi: läbipaistvusmäärus)) artikli 2 punktis 19 ja see kehtib turgude toimimise kõikide osade kohta alates pikaajalistest turgudest kuni tasakaalustamisturgudeni ning eeldab nii süsteemihalduritelt kui ka määratud elektriturukorraldajatelt IT süsteemide ja teenuste muutmist eesmärgiga tagada sujuv üleminek. Elering AS, AS Augstsprieguma tīkls, LITGRID AB (edaspidi: Balti põhivõrguettevõtjad) korraldasid seoses Balti riikide 15-minutilise bilansiperioodi rakendamise kontseptsioonidokumendiga avaliku konsulteerimise ajavahemikul 10.05.–10.06.2019. Esialgne kontseptsioonidokument nägi ette 15-minutilise bilansiperioodi rakendamist 1. detsembril 2020. Sellele andsid tagasisidet 14 turuosalist, nende hulgas bilansihaldurid,

jaotusvõrguettevõtjad ja reguleerimisteenuse pakkujad. Suurema osa vastanute tagasiside põhivõrguettevõtjate ettepanekutele oli negatiivne. Tagasisides tulid välja järgmised punktid.

- kaheastmeline lähenemisviis üleminekuks lühemale bilansiperioodile tundub ebapraktiline: ettepaneku esimene samm ei paku kehtiva korraga võrreldes mingit lisaväärtust, sidusrühmad ei näe pakutud muudatustes lisaväärtust kuna see ei toeta reaaliajale lähedasemat iseseisvat tasakaalustamist ega anna selleks signaale ega stiimuleid;
- IT-süsteemide arendamiseks või muutmiseks on jäetud liiga vähe aega, et võimaldada lühemat bilansiperioodi, sh kvaliteetseid mõõteandmeid ja asjakohase resolutsiooniga; IT-süsteemide rakendamine on sidusrühmade jaoks probleemne ja kulukas ning nad vajavad ettevalmistuste tegemiseks ja eelarve eraldamiseks rohkem aega;
- elektrikörsil kaubeldavad tooted, mille resolutsioon on lühem kui praegu kehtiv 60 minutit, võivad muutuda vähem likviidseks, arvestades Põhjamaade otsusega 15-minutilise bilansiperioodi rakendamine edasi lükata;
- erinevused Balti riikide ja Põhjamaade reguleerimisturul olevate tasakaalustamistoodete tingimustes – sidusrühmad märgivad, et reguleerimisturul tehtavad muudatused ei tohiks mõjutada likviidust, tagamaks Balti riikide ja Põhjamaade reguleerimisturu koostöö;

14. novembril (2019) avaldasid Põhjamaade põhivõrguettevõtjad ajakohastatud tegevuskava Põhjamaade tasakaalustamismudeli rakendamiseks. Ajakohastatud tegevuskava näeb ette paralleelse opereerimise perioodi enne 15-minutilise bilansiperioodi kavakohast kasutuselevõttu 2023. aasta teises kvartalis¹.

Arvestades turuosalistelt saadud tagasisidet, esitavad Balti riikide põhivõrguettevõtjad käesolevaga ajakohastatud tegevuskava 15-minutilise bilansiperioodi rakendamiseks Balti riikides.

Balti riikide põhivõrguettevõtjad koostasid selle dokumendi, et esitada EB GLi nõuete kohaselt kontseptuaalne mudel 15-minutilise bilansiperioodi rakendamiseks Balti riikides.

---

¹ Link Põhjamaade tegevuskavale: <http://nordicbalancingmodel.net/wp-content/uploads/2019/11/NBM-Roadmap-Report-updated-after-consultation.pdf>

Kontseptsioonidokumendis käsitletakse Balti riikide turutalitlusega seotud põhikorraldusi, mis eeldavad astmelisi muudatusi 15-minutilise bilansiperioodi rakendamiseks.

2. 15-minutilise bilansiperioodi rakendamise ulatus

EB GLi määratluse kohaselt tähendab bilansiperioodi muutmine selle ajavahemiku muutmist, mille kohta arvutatakse eabilansid ja -hinnad, ning see hõlmab ka päevasisese ja järgmise päeva turu turu ajaüksuste piiride ühtlustamist.

Nimetatud EB GLi nõude sujuvaks ja järjepidevaks rakendamiseks analüüsivad Balti riikide põhivõrguettevõtjad kontseptsioonidokumendis 15-minutilise bilansiperioodi rakendamise raames järgmisi turu- ja talitlustegevusi:

1. järgmise päeva turgude lõimimine ja päevasiseste turgude lõimimine;
2. tasakaalustamisturg;
3. põhivõrguettevõtja ja bilansihalduri bilansiselgitus;
4. mõõteandmed.

15-minutilise bilansiperioodi rakendamise kontseptsiooni ettepanek Baltikumis näeb ette erandi taotlemist kuni 31. detsembrini 2024, et rakendada 15minutilist bilansiperioodi koos täiendavate tasakaalustamisturu toodete ja muudatustega Balti riikide energiasüsteemi tasakaalustamise tingimustes.

Balti riikide põhivõrguettevõtjad leppisid kokku, et esitavad riikide reguleerivatele asutustele EB GLi nõuetele vastava taotluse erandi tegemiseks. Selles toovad nad esile järgmised põhiargumendid:

- 1) 15-minutilisele bilansiperioodile lülitumine mõjutab äritoiminguid kogu ahela ulatuses ning tähendab kõikide turuosaliste (sh võrguoperaatorite) jaoks vajadust investeerida esmajoones IT-süsteemidesse. Lisaks andmeladudega seotud muudatustele ja 15 minuti põhisele mõõtmisele üleminekuga peavad turuosalistes 15-minutilise bilansiperioodi ja turuajaühiku rakendamisel muutma oma protsesse, nt ajakohastama kauplemistegevust, bilansihaldust ja planeerimissüsteeme;
- 2) nagu eespool toodud ja lähtudes turuosaliste tagasisidest, käsitletakse ka kõikide turgude turuajaühikute lihtsustamist ja tõhustamist, sh järgmise päeva turgude ja päevasiseste turgude puhul ning seoses nende kasutamise ja Balti riikide pakkumispüüetega, põhivõrguettevõtjate ja määratud elektriturukorraldajate süsteemides, teenustes ja äritoimingute korrigeerimistes ning kohandamisega eri turuajaühikute jaoks;

- 3) bilansihalduritele tasakaalustamisstiimulite loomiseks kehtestatakse iga 15-minutilise bilansiperioodi jaoks eabilansi hind; Balti riikide süsteemibilansse juhitakse 15 minutipõhiselt, mis eeldab automaatselt käivitavate sageduse taastamise reservide reguleerimisturu rakendamist; 15-minutipõhise süsteemi bilansijuhtimise ja automaatselt käivitavate sageduse taastamise reservidega seonduvate protsesside rakendamine on katsumusterohke ja ajamahukas, eeldades riiklike õigusaktide vastuvõtmist, määruste (SOGL, EBGL ja CEP) nõuetekohast täitmist ning IT süsteemides märkimisväärsete muudatuste tegemist.
- 4) oodatav erand 15-minutilise bilansiperioodi rakendamisele Põhjamaade tasakaalustamispiirkondades võib vähendada Balti riikide ja Põhjamaade koostööna toimiva reguleerimisturu likviidsust.

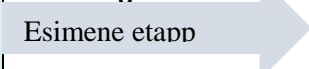

Arvestades seda, et käsitsi käivitavatest sageduse taastamise reservidest saadava reguleerimisenergia vahetamiseks võetakse kasutusele Euroopa platvorm (edaspidi: MARI platvorm), mis hõlmab 15-minutilisi käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide tasakaalustamistooteid, ning tehakse ettevalmistusi Balti riikide Mandri-Euroopaga sünkroonimiseks, milleks tuleb kasutusele võtta automaatselt käivitavate sageduse taastamise reservide protsessid, toimub 15-minutilise bilansiperioodi rakendamine Balti riikides kava kohaselt kahes põhietapis.

Esimene etapp, milleni tuleks jõuda 2022. aasta neljandas kvartalis – muudatused Balti riikide tasakaalustamistingimustes EB GLi nõuete kohaselt seoses käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide protsessidega, MARI platvormiga liitumisega ning vastava 15-minutilise andmevahetusvõimalusega põhivõrguettevõtjate omavaheliste, põhivõrguettevõtjate ja bilansihaldurite vaheliste ning põhivõrguettevõtjate ja reguleerimisteenuse pakkujate vaheliste äritoimingute tasandil.

Teine etapp, milleni tuleks jõuda 2024. aasta neljandas kvartalis – a) automaatselt käivitavate sageduse taastamise reservide protsesside kasutuselevõtt Balti riikides, et valmistada ette sünkroonimist Mandri-Euroopaga ja liitumist PICASSO platvormiga; b) 15-minutilise bilansiperioodi mõõteandmete kogumine jaotusvõrguettevõtjate tasandil riiklike õigusaktide kohaselt.

Nimetatud etappidest kinnipidamine tagab Balti riikide tasakaalustamistingimuste ja energiaturgude (reguleerimisturud ja päevasised turud) valmisoleku 15-minutilise bilansiperioodi tõhusaks toimimiseks ning tasakaalu iseseisvaks reguleerimiseks Balti riikides. Muudatused Balti riikide tasakaalustamistingimustes ja energiaturgudes on toodud tabelis 1.

Tabel 1. Balti riikide tasakaalustamistingimuste ja turgude oodatavad muudatused

Turuelement	Hetkeseis	Oodatavad muudatused ja nende seos etappide läbimisega	
		Esimene etapp 	
		Teine etapp 	
Bilansihalduri bilansiplaanid	60minutilise resolutsiooniga bilansiplaanid Bilansiplaanide esitamise sulgemisaeg 45 minutit enne bilansiperioodi (LV, LT) Bilansiplaanide esitamise sulgemisaeg 20 minutit enne bilansiperioodi (EE)	Bilansiplaanid 15-minutilise ja 60minutilise resolutsiooniga (ainult EE) riiklike bilansilepingu tüüptingimuste kohaselt Bilansiplaanide esitamise sulgemisaeg 25 minutit enne bilansiperioodi	
Päevasisene turg	Loodud ühtne päevasisene turg (XBID) võimaldab kaubelda 15-minutiliste päevasiseste toodetega, aga tegeleda tuleb põhivõrguettevõtjate ja määratud elektriturukorraldajate kohalike süsteemide ja ühiste äritoimingutega	Balti riikide kohapealne areng ja kohanemine, et kõik turuajaühiku piirid langeksid kokku 15-minutilise bilansiperioodi piiridega	
Käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide tasakaalustamisturg	<ul style="list-style-type: none"> • 60minutilised tooted • Ühine pakkumiste nimekiri iga 60 minuti kohta • Reguleerimisteenuse pakkumuste esitamise sulgemisaeg 45 minutit enne bilansiperioodi • Kokkulepitud reguleerimise mahu saavutamise aeg 15 minutit • Marginaalhind iga 60minutilise bilansiperioodi kohta 	Euroopa käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide reguleerimisenergia platvormi jaoks määratletud nõuded	
Bilansiselgitus reguleerimisteenuse pakujatele	60 minutit	15 minutit	
Bilansiselgitus bilansihalduritele	Eabilansi maht ja hind 60 minuti eest	15 minutit eabilansi hinnakujundus-metodoloogia ajakohastamine, et võtta arvesse Euroopa käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide reguleerimisenergia standardtoodet ja hinnakujundust	15 minutit eabilansi hinnakujundus-metodoloogia ajakohastamine, et võtta arvesse Euroopa automaatselt käivitavate sageduse taastamise reservide reguleerimisenergia standardtoodet ja hinnakujundust

Automaatselt käivitavate sageduse taastamise reservide tasakaalustamis-turg	Puudub	Euroopa automaatselt käivitavate sageduse taastamise reservide reguleerimisenergia platvormi jaoks määratletud nõuded	
Süsteemihaldurite selgitus	60 minutit	60 minutit	15 minutit

Balti süsteemid alustavad muudatuste elluviimisega IT-süsteemide arendamises, seadusandluses ja reguleerimisturu reeglite täiendamises, et olla valmis ettemääratud etappides toimuvate muudatuste juurutamiseks kokkulepitud tähtaegadeks ning tagada 15-minutilise bilansiperioodi kasutuselevõtt olenemata erandi taotlemisest.

2.1. Järgmise päeva ja päevasisesed turud

Balti järgmise päeva turg liidetakse piirkondadeülese mehhanismi kaudu Euroopa järgmise päeva turuga, et moodustuks ühtne järgmise päeva turu mehhanism, ning Balti riigid kuuluvad XBIDI süsteemi, mis tagab Euroopa ühtse päevasise turu mehhanismi toimimise. Turu toimimise aluseks on mehhanismile eelnevad ja järgnevad äritoimingud ja mehhanismi äritoimingud, milles põhivõrguettevõtjad ja määratud elektriturukorraldajad täidavad eri rolle. See võimaldab määratud elektriturukorraldajatel pakkuda turuosalistele erinevaid kaubeldavaid tooteid. IME määruse artikli 8 kohaselt võimaldavad määratud elektriturukorraldajad turuosalistel kaubelda energiaga ajavahemikel, mis on vähemalt sama lühikesed kui järgmise päeva ja päevasise turu bilansiperiood, ning CACMi määruse artikli 8 kohaselt oma ülesandeid täitvad põhivõrguettevõtjad teevad määratud elektriturukorraldajatega koostööd, et kõik turu ajaüksuse piirid langeksid kokku 15minutilise bilansiperioodi piiridega. Praeguse seisuga kasutatakse Balti riikides nii järgmise päeva kui ka päevasisestel turgudel üksnes 60 minutilise resolutsiooniga tooteid.

Loodud ühtne päevasisene turg (XBID) võimaldab laiemalt kaubelda 15minutiliste päevasiseste toodetega, aga riigi või piirkonna tasandil tuleb tegeleda põhivõrguettevõtjate ja määratud elektriturukorraldajate kohalike süsteemide ja ühiste äritoimingutega, täpsemalt öeldes tuleb vastavad äritoimingud üle vaadata ja neid muuta, enne kui 15-minutilised tooted Balti riikide pakkumispiirkonnas kasutusele võetakse.

Praegune ühtne järgmise päeva turu mehhanism (SDAC) ei võimalda kaubelda muude kui 60 minutilise resolutsiooniga toodetega. IME määruse nõuete kohaselt on põhivõrguettevõtjad koostöös määratud elektriturukorraldajatega alustanud ühtse järgmise päeva turu mehhanismi raames tegevuste planeerimist, et leida lahendus lühemate ajasammudega kauplemiseks. Praeguse seisuga peaks keskse üleeuroopalise lahenduse valmimisel toimuma selle astmeline kasutuselevõtt erinevates ELi liikmesriikides, võttes arvesse eri riikide ja/või piirkondade valmisolekut seda teha.

Selleks, et tagada Balti riikide 15-minutilise bilansiperioodi esimese etapi saavutamine, teevad Balti riikide põhivõrguettevõtjad Balti riikides tegutsevatele määratud elektriturukorraldajatele ettepaneku võtta kõikides Balti piiriüleste ülekandevõimsuste arvutamise piirkondades kasutusele täiendav 15minutiline turu ajaühik ja vastavad tooted, et võimaldada päevasisest kauplemist eri pakkumispirkondade vahel.

2.2. Tasakaalustamisturg

Balti riikide põhivõrguettevõtjad teostavad süsteemi bilansijuhtimist 60 minuti resolutsiooniga, kasutades Balti käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide tasakaalustamisturul saadavalolevaid ressursse. Nagu toodud tabelis 1, eeldab 15-minutilise bilansiperioodi täismahuline rakendamine 15-minutilise süsteemi bilansijuhtimise kehtestamist 15-minutilise tasakaalustamisturu ajaühikuga. Selleks, et luua Balti riikides toimiv ja tõhus reguleerimisenergiaturg koos 15-minutilise turu ajaühikuga, tuleb sisse seada automaatselt käivitavate sageduse taastamise reservide tasakaalustamisturg. Balti riikide põhivõrguettevõtjate hinnangul eeldab automaatselt käivitavate sageduse taastamise reservide tasakaalustamisturu rakendamine muudatuste tegemist riiklikes õigusaktides, bilansi- ja reguleerimislepingu tüüptingimustes, samuti nii põhivõrguettevõtjate kui ka reguleerimisteenuse pakkujate IT-lahenduste väljatöötamises. Seega jääb oodatav automaatselt käivitavate sageduse taastamise reservide tasakaalustamisturu rakendumine Baltikumis 2024. aasta lõppu. Balti põhivõrguettevõtjad kaasavad sidusrühmi automaatselt käivitavate sageduse taastamise reservide tasakaalustamisturu arendamisse kooskõlas Euroopa automaatselt käivitavate sageduse taastamise reservide reguleerimisenergia platvormiga (PICASSO).

Tabelis 1 toodud esimese etapi saavutamine on seotud Euroopa käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide platvormi (MARI) nõuete rakendamisega Baltikumis. MARI platvorm rakendub 2022. aastal. Vastavad muudatused rakendatakse eelduste kohaselt enne seda, kui Balti riigid platvormiga liituvad, lähtudes kooskõlastamisel olevast kõikide põhivõrguettevõtjate ettepanekust Euroopa käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservidest reguleerimisenergia vahetamise platvormile vastavalt EB GLi artikli 20 kohaselt (edaspidi: mFRR rakendamisraamistik).

Standardtoote parameetrid ja tingimused

Balti riikide käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide standardtooteid tuleb muuta – kehtivad tingimused tuleb viia kooskõlla Euroopa käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide standardtoodetel põhinevate tingimustega, mis on määratletud mFRR rakendamisraamistikus. Esimese

etapiga seotud rakendamistegevus peaks kava kohaselt hõlmama järgmisi muudatusi Balti riikide käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide standardtootes.

1. **Kokkulepitud reguleerimise mahu saavutamise aeg.** mFRR rakendamisraamistiku kohaselt ei tohi kokkulepitud reguleerimise mahu saavutamise aeg käivitamisaotluse esitamisest ühendsüsteemihalduri poolt kuni kokkulepitud reguleerimismahu saavutamiseni olla mitte kauem kui 12,5 minutit..
2. **Minimaalne aktiveerimise kestvus.** mFRR rakendamisraamistiku kohaselt 5 minutit. Minimaalne aktiveerimise kestvus tähendab minimaalset perioodi, mille kestel peab reguleerimisteenuse pakkuja saavutama võrku siseneva või võrgust väljuva kokkulepitud võimsuse muutuse.
3. **Reguleerimisteenuse pakkumuste esitamise sulgemisaeg.** mFRR rakendamisraamistiku kohaselt esitab reguleerimisteenuse pakkuja käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide reguleerimisenergia pakkumused hiljemalt 25 minuti enne bilansiperioodi.
4. **Ühine pakkumiste nimekiri.** Ühine pakkumuste nimekiri luuakse iga veerandtunni kohta.

Kuna mFRR rakendamisraamistik pole veel kinnitatud ning seda veel arendatakse, võib eeltoodud loetelus toimuda muudatusi.

Käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide reguleerimisenergia hinnastamine ning põhivõrguettevõtja ja reguleerimisteenuse pakkuja vaheline bilansiselgitus

Käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide reguleerimisenergia hinnastamist muudetakse vastavalt kõikide põhivõrguettevõtjate ettepanekule reguleerimisenergia ja piirkonnaülese võimsuse hinnakujundusmetoodikatele, mida kasutatakse reguleerimisenergia vahetamiseks või eabilansi tasaarvestuse puhul vastavalt EBGL artikli 30 lõigetele 1 ja 3 kohaselt Euroopa mFRR reguleerimisenergia platvormi rakendamisaja sees.

Põhivõrguettevõtja ja reguleerimisteenuse pakkuja vaheline bilansiselgitus toimub kooskõlas reguleerimislepingu tüüptingimustega, mis põhinevad Balti riikide tasakaalustamisturu reeglitel. Esimese etapi rakendamisega arvutatakse ja jaotatakse reguleerimisenergia kogus iga 15 minutilise bilansiperioodi kohta.

Balti riikide põhivõrguettevõtjad töötavad 2020. aasta kolmandas kvartalis välja ajakohastatud käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide tasakaalustamise turumudeli dokumendi avalikuks konsulteerimiseks.

2.3. Põhivõrguettevõtja ja bilansihalduri bilansiselgitus

Põhivõrguettevõtja ja bilansihalduri vaheline bilansiselgitus toimub kooskõlas bilansilepingu tüüptingimustega, mis põhinevad Balti riikide tasakaalustamisturu reeglitel. Esimese etapi rakenduste rakendamiseks võetakse eabilansi arvutamiseks kasutusele järgmised muudatused:

1. bilansihalduri määratud tarne arvutatakse bilansihalduri kinnitatud bilansiplaani alusel iga 15-minutilise bilansiperioodi kohta megavatt-tundides;
2. bilansihalduri korrektsioonitarne arvutatakse põhivõrguettevõtja ja reguleerimisteenuse pakkuja arveldustulemuse bilansiselgituse tulemusel iga 15-minutilise bilansiperioodi kohta megavatt-tundides;
3. bilansihalduri mõõdetud tarne arvutatakse iga 15-minutilise bilansiperioodi kohta megavatt-tundides;
4. bilansihalduri eabilanss arvutatakse iga 15-minutilise bilansiperioodi kohta megavatt-tundides.

Esimese etapi rakendumisel arvutatakse eabilansi hind vastavalt EB GLi nõuetest ning lähtudes Balti bilansiselgituse reeglitest koos järgmiste muudatustega:

1. eabilansi hind on kõikide ühte tundi jäävate 15minuti bilansiperioodide lõikes sama;
2. eabilansi hinna põhikomponendid on tasakaalustamisturul käivitatud toodete hinnad ühe tunni sees ja kuupõhine keskmine komponent;
3. kui käivitamist ei toimu, sõltub hind käivitamata jäänud käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide väärtusest.

Käivitamata jäänud käsitsi käivitavate sageduse taastamise reservide väärtust võidakse, vastavalt EB GLi nõuetele, arvutada võttes arvesse Balti reguleerimisteenuse pakkujate poolt vastaval bilansiperioodil ja suundade lõikes esitatud pakkumise või pakkumiste hindasid.

Teise etapi rakendumisel arvutatakse eabilansi hind kooskõlas EB GLi nõuetega.

	Eabilansi hind eabilansi puudujäägi korral	Eabilansi hind eabilansi ülejäägi korral
Käivitatud reguleerimisenergia automaatselt käivitavatest sageduse taastamise reservidest, käsitsi käivitavatest	Vähemalt ülesreguleerimiseks käivitatud sageduse taastamise reservide kaalutud keskmine hind	Vähemalt allareguleerimiseks käivitatud sageduse taastamise reservide kaalutud keskmine hind

<p>sageduse taastamise reservidest ja asendusreservide toodetest</p>		
<p>Reguleerimisenergia käivitamist ei toimu</p>	<p>Referentshind võrdub käivitamata jäänud sageduse taastamise reservide väärtusega</p>	

Balti riikide põhivõrguettevõtjad töötavad 2020. aasta kolmandas kvartalis välja ajakohastatud bilansiselgitusmudeli dokumendi avalikuks konsulteerimiseks.

2.4. Mõõteandmete jaotus ja 15-minutilise bilansiperioodi rakendamine

15-minutilise bilansiperioodi rakendamiseks täismahus on vaja peamisi mõõteandmeid 15minutilise resolutsiooniga. Selleks, et saada 15 minuti resolutsiooniga mõõteandmed, tuleb arvesteid muuta või need võimaluse korral ümber seadistada. Muudatused mõjutavad kõiki elektrivõrgu kasutajaid, esmajoones jaotusvõrguettevõtjaid ja seetõttu tuleks riiklikke õigusakte muuta, et viia sisse 15 minuti resolutsiooniga mõõtmise nõue.

Balti riikide põhivõrguettevõtjate ettepanek riiklike õigusaktide muutmise ajakavaga on toodud kolmandas peatükis.

Esimese etapi rakendumisel tuleb 15 minuti resolutsiooniga mõõteandmete vahetamise võimekus rakendada põhivõrgutasandi mõõtepunktidele ning bilansihaldurite portfelli tasandil vastavalt riiklikele eeskirjadele ja tingimustele.

Teise etapi rakendumisel tuleb 15 minuti resolutsiooniga mõõteandmete vahetamise võimekus rakendada jaotusvõrgutasandi mõõtepunktidele vastavalt riiklikele eeskirjadele ja tingimustele.

Tehniline lahendus

15-minutilise bilansiperioodi vahesammu rakendamiseks analüüsisid Balti riikide põhivõrguettevõtjad iga riigi võimalusi.

- 1) **Eestis** saaks bilansiselgituse jaoks mõõteandmed jaotada andmelaos järgmiselt.
  1. Mõõtepunkti tehniline info sisaldab 15- ja 60minuti resolutsiooni tähist.

2. Kui mõõtepunkti arvesti mõõdab 15 minuti resolutsiooni põhiselt, esitab võrguettevõtja mõõteandmed andmelattu 15 minutilise resolutsiooniga. Mõõteandmed esitatakse otse bilansihalduri portfelli.
3. Kui mõõtepunkti arvesti mõõdab 60 minuti resolutsiooni põhiselt, esitab võrguettevõtja mõõteandmed andmelattu 60 resolutsiooniga. Sellisel juhul jagab andmeladu tunniandmed neljaks 15 minutiliseks võrdseks osaks ja jaotab mahud bilansihalduri portfelligesse.
4. Riiklikes õigusaktides (võrgueeskirjas) sätestatakse võrguettevõtjatele kohustus paigaldada klientide juurde etteantud tingimuste kohaselt 15 minuti arvestid.

2) **Lätis** on ettepanek jaotada mõõteandmed bilansiselgituse jaoks järgmiselt.

1. Esimese etapi tähtpäevaks suudab riiklik andmeladu esitada bilansihaldurile koondandmed 15minutilise resolutsiooniga ning paika pannakse asjakohased IT-protsessid:
  - a. kõik põhivõrgu- ja jaotusvõrguettevõtjatelt saadud mõõteandmed edastatakse riiklikku andmelattu 15- ja 60minutilise resolutsiooniga (eraldi iga mõõtmiskoha kohta või agregeerituna kauplejate lõikes);
  - b. vähemalt nende võrgukasutajate puhul, kelle installeeritud võimsus on üle 5 MW, tuleks mõõtmisandmeid edastada riiklikku andmelattu eraldi iga mõõtepunkti kohta 15 minutilise resolutsiooniga.
2. Teise etapi tähtpäevaks edastatakse riiklikku andmelattu mõõteandmed vähemalt 80% kogu tarbitud koguse kohta eraldi iga mõõtepunkti kohta 15 minutilise resolutsiooniga.

3) **Leedus** saaks mõõtmisandmeid jaotada bilansiselgituse jaoks järgmiselt.

1. Põhivõrguettevõtja esitab kõikide mõõtmisobjektide kohta mõõteandmed 15-minutilise resolutsiooniga, mis kogutakse samuti 15-minutilise resolutsiooni kaupa.
2. Iga jaotusvõrguettevõtja esitab iga bilansihalduri kohta mõõteandmed 15minutilise resolutsiooniga; sellised mõõteandmed hõlmavad:
  - a. 15-minutilise resolutsiooniga mõõteandmed, mis kogutakse kõikidest põhivõrgu arvestitest ja nendest jaotusvõrgu arvestitest, mis omavad 15-minutilise resolutsiooniga mõõtmise funktsiooni;
  - b. nende mõõtepunktide puhul, kus mõõtmine toimub tunnipõhiselt, arvutatakse 15-minutilise resolutsiooniga väärtused riiklikes õigusaktides määratletud eeskirjade kohaselt;
  - c. nende mõõtepunktide puhul, kus tunnipõhine mõõtmine pole võimalik, arvutatakse 15 minuti resolutsiooniga mõõteandmed tuginedes 15-minutipõhisele tüüpkoormusgraafikule.

3. Rakenduskava

Tegevuskava 15-minutilise bilansiperioodi rakendamiseks sidusrühmade osalusel

Ülesanne	Tähtaeg	Vastutav osapool
Balti riikide 15-minutilise bilansiperioodi rakendamisdokumendiga seotud avalik konsulteerimine	2019. aasta II kv (tehtud)	Balti põhivõrguettevõtjad ühiselt
15-minutilise bilansiperioodi rakenduskontseptsiooni ajakohastatud dokument	2019. aasta IV kv (tehtud)	Balti põhivõrguettevõtjad ühiselt
Taotlus erandi tegemiseks	18.06.2020	Balti põhivõrguettevõtjad ühiselt
Esimese etapi elluviimiseks		
Avalik konsultatsioon Balti reguleerimisturu reeglitele (sh standardtoote) ja bilansiselgituse reeglitele esimese etapi saavutamiseks	2020. aasta III kv	Balti põhivõrguettevõtjad ühiselt
Muudatuste algatamine asjaomastes riiklikes õigusaktides (esimese etapi saavutamiseks)	2020. aasta IV kv	Põhivõrguettevõtja, riigi reguleeriv asutus, ministerium
Kinnitatud Balti reguleerimisturu reeglid (sh standardtoode) ja bilansiselgituse reeglid esimese etapi saavutamiseks	2020. aasta IV kv	Balti põhivõrguettevõtjad ühiselt
Lõplike muudatuste tegemine asjaomastes riiklikes õigusaktides	2021	Riigi reguleeriv asutus, ministerium
IT-arendused a) 15minutiliste bilansiperioodidega seotud andmevahetusvõimekuse jaoks põhivõrguettevõtjate omavaheliste, põhivõrguettevõtja ja bilansihalduri vaheliste ning põhivõrguettevõtja ja reguleerimisteenuse pakkujate vaheliste äritoimingute tasandil; b) 15-minutiliste bilansiperioodide mõõteandmete vahetamiseks põhivõrguettevõtja mõõtepunktide tasandil	2021–2022	Iga põhivõrguettevõtja, bilansihaldur ja reguleerimisteenuse pakkuja

Bilansihaldurite ja reguleerimisteenuse pakkujate jaoks tüüptingimuste muutmine	2022	Põhivõrguettevõtja, riigi reguleeriv asutus
Kordade, andmevahetuse ja IT-süsteemide muudatuste katsetamine	2022	Balti riikide põhivõrguettevõtjad, reguleerimisteenuse pakkujad ja bilansihaldurid
Esimese etapi raames kõikide rakenduste kasutuselevõtt	2022. aasta IV kv	Balti põhivõrguettevõtjad ühiselt + iga ühendsüsteemihaldur
Teise etapi elluviimiseks		
Ajakohastatud tegevuskava ja tegevused Balti riikide tasakaalustamismudeli parandamiseks	2022. aasta IV kv	Balti põhivõrguettevõtjad ühiselt
Viimane tähtaeg 15minutiliste bilansiperioodide mõõteandmete vahetamiseks jaotusvõrguettevõtjate mõõtepunktide tasandil riiklike õigusaktide kohaselt	2024. aasta IV kv	Jaotusvõrguettevõtjad, ministeerium
Teise etapi raames kõikide rakenduste kasutuselevõtt	2024. aasta IV kv	Balti põhivõrguettevõtjad ühiselt + iga ühendsüsteemihaldur

Tegevuskavas sätestatud tähtaegade puhul on eeldatud, et järelevalveasutused teevad vajalikud otsused õigeaks ajaks.

Mõisted

Bilansihaldur – turuga seotud juriidiline isik või tema valitud esindaja, kes vastutab tema eabilansi eest.

Tasakaalustamine – kõik tegevused või protsessid, millede kaudu põhivõrguettevõtja tagab pidevalt erinevatel ajahorisontidel elektrisüsteemi sageduse kindlaks määratud stabiilsetes piirides ning vastavuse reservide nõudele, et tagada nõutav kvaliteet.

Reguleerimisenergia – energia, mida põhivõrguettevõtjad kasutavad tasakaalustamiseks ja mida tarnib reguleerimisteenuse pakkuja.

Reguleerimisteenuse pakkumuste esitamise sulgemisaeg – ajahetk, millest alates ei tohi enam pakkumuste üldnimikirjas esitatud standardtoote kohta pakkumusi esitada ega ajakohastada.

Tasakaalustamisturg – institutsiooniliste, äriliste ja talitlusega seotud korralduste kogum, millega on kehtestatud tasakaalustamise turupõhine juhtimine.

Reguleerimisteenuse pakkuja – turuosaline, kellel on reserve pakkuvad üksused või reserve pakkuvad rühmad, kes suudavad osutada põhivõrguettevõtjatele reguleerimisteenust.

Balti riikide elektrisüsteem – Eesti, Läti ja Leedu elektrisüsteemid.

Ühine pakkumiste nimekiri – reguleerimisreservide pakkumiste nimekiri, mis on järjestatud vastavalt pakkumiste hindadele ja mida kasutatakse nende pakkumiste aktiveerimisel.

Eabilanss – bilansihalduri jaoks arvatud elektrienergia kogus, mis väljendub iga bilansiperioodi lõikes erinevust mõõdetud tarne ja määratud tarne vahel ning samuti võttes arvesse süsteemihalduri poolt aktiveeritud reguleerimisenergia tarnet vastava bilansihalduri bilansipiirkonnast.

Eabilansi hind – on hind, olgu see positiivne, null või negatiivne, mis arvutatakse iga selgitusperioodi ja eabilansi suuna kohta.

Bilansiselgitus – rahaline arveldusmehhanism bilansihaldurilt tasu saamiseks või neile tasu maksmiseks vastavalt eabilansile.

Bilansiperiood – ajavahemik, mille kohta arvutatakse bilansihaldurite eabilanss.

Marginaalhind – põhimõte, mille kohaselt viimase aktiveeritud reguleerimisenergia pakkumuse hind pakkumuste nimekirja järgi kehtib kõikide selle bilansiperioodi vältel aktiveeritud pakkumuste kohta.

Turu ajaüksus – turuhinna kehtimisperiood või kahe pakkumisvööndi lühim võimalik ühine ajavahemik, kui vöönditel on erinevad turuajaühikud (läbipaistvusmääruse artikli 2 punkt 19).

Käsitsi käivitavad sageduse taastamise reservid – käsitsi käivitavad aktiivvõimsuse reservid, et taastada süsteemi nimisagedus, ning, rohkem kui ühest LFCst koosneva sünkroonala puhul, et säilitada võimsustasakaal etteantud väärtusel.

Standardtoode – ühtlustatud tasakaalustamistoode tasakaalustamisteenuste vahetamiseks, nagu selle on määratlenud koos kõik põhivõrguettevõtjad.